

Z Pučálky ke kostelu sv. Matěje

Tichá Šárka

Dolní část šáreckého údolí, zvaný Tichá Šárka, začíná nad Jenerálkou, přibližně u bývalé usedlosti Vizerka. Její charakter je značně odlišný od Šárky Divoké. Skalnatý kaňon je vystřídán otevřenějším údolím s nivními loukami a divoký tok Šáreckého potoka se zde zklidňuje. Parkový les nahradily zahrady na jižním svahu a smíšené háje na svahu severním. Na počátku dominuje klikatému údolí Tiché Šárky věžová stavba bývalého VÚMSu (Výzkumný ústav matematických strojů), před jeho koncem kostel sv. Matěje, stojící na homolovitém kopci vysoko nad potokem. Čím více se blížíme k Vltavě, ve které Šárecký potok končí, tím je hustší osídlení.

Základní význam pro utváření prostoru Tiché Šárky mělo kdysi viniční hospodářství, jehož pozůstatky – stupňovité terasy v zahradách – jsou dobře viditelné zejména v zimě, kdy výhledy nezakrývá listí stromů a křovin. Vrchol vinařství v této oblasti spadá do 16. a počátku 17. století – tehdy zde existovalo přibližně 130 vinic. Pohromu pro vinaře znamenaly válečné konflikty: třicetiletá válka a války za Marie Terezie. Po válečných událostech byly často na zničených pozemcích pěstovány jiné plodiny než réva. Na bývalých vinicích byly zakládány pastviny, pole nebo sady. Při potoce provozovali svou živnost mlynáři. Od 18. století přibývaly na zdejších pozemcích také objekty, které byly určeny k letním pobytům.

Až do 20. let dvacátého stol. byla Tichá Šárka téměř bez lesů. V údolí se vyvinula travinná a keřová teplomilná společenstva. Malý háj se nacházel pouze v okolí kostela sv. Matěje. Časem však začaly stráně údolí zarůstat stromovým porostem. Na přelomu 19. a 20. stol. byla část údolí dokonce zalesněna uměle a to ne příliš vhodnými dřevinami, např. smrky, akáty a svídkami.

Dubový mlýn

Při silnici vedoucí Šáreckým údolím směrem od Jenerálky do Podbaby stojí u rybníka rozsáhlý mlýn zvaný Dubový. Založen byl pravděpodobně již v 15. stol. Na konci 16. století je mlýn doložen jako majetek strahovských premonstrátů. Roku 1696 ho od nich koupil Pavel Mysliveček, děd slavného Josefa Myslivečka. Slavný hudební skladatel, nazývaný „božským Čechem“ (*Il divino Boemo*), zde prožil svoje mládí a vyučil se zde mlynářem. (Myslivečkovi vlastnili i mlýny Staroměstské a Sovovy mlýny na Kampě.)

Ve druhé polovině 18. st. byl mlýn přestavěn barokně. V první polovině 19. století objekt krátce po sobě třikrát vyhořel a po roce 1860 přestal fungovat jako mlýn – mluví se o něm pouze jako o usedlosti. Od té doby zde vznikaly různé provozy jako slévárna, kovárna, truhlárna. Od r. 1919 se zde vyráběla topná zařízení. Za hospodářské krize byla fabrička zlikvidována a přešla pod bankovní správu.

V roce 1940 koupil Dubový mlýn továrník Jindřich Jelínek, který zde zřídil farmu pro chov domácího zvířectva a drůbeže, v pařeníštích pěstoval žampiony a lanýže.

Po 2. světové válce patřil objekt n.p. Korek z Klášterce n. Ohří, který zde až do r. 1980 vyráběl zátky.

Z Pučálky ke kostelu sv. Matěje

Výše zmíněný továrník Jelínek nemá nic společného ani s likérníkem Jelínkem z Vizovic, ani se známým hercem stejného příjmení. Jeho mladším příbuzným je ale Otto Jelínek, bývalý úspěšný krasobruslař – v r. 1962 získali spolu se sestrou Marií v Praze pro Kanadu titul mistrů světa ve sportovních dvojicích. Otto Jelínek byl také úspěšným kanadským politikem – poslancem a ministrem. V restituci získal i bývalý Dubový mlýn a od r. 1994 žije v České republice.

PP Zlatnice

Přírodní památka Zlatnice se nachází v Praze na skalách nad Šáreckým údolím. Byla vyhlášena v r. 1968 a má přes 3 ha. Pojmenována je podle nedaleké barokní usedlosti Zlatnice.

Hlavním předmětem ochrany v současné době jsou suchá vřesoviště nížin a pahorkatin, fragmenty teplomilných úzkých trávníků a náznaky doubravy na kyselých půdách. Území PP je také útočištěm pozoruhodných stepních hmyzích společenstev.

(Majiteli usedlosti stejného jména byli ve druhé polovině 17. stol. skuteční zlatníci. V r. 1879 koupil usedlost Mořic Milde, který zde potom až do r. 1910 provozoval hostinskou živnost. Jako známá restaurace se proslavila i po první světové válce, kde se zde občerstvovali zejména němečtí studenti. Proto se dostávala i do pera českých žurnalistů, samozřejmě že s negativními posudky.)

Kalinův mlýn

Vodní mlýn byl postaven v polovině 16. století. Současně byl také krčmou, ve které došlo roku 1581 ke krvavé potyčce mezi sedlákem Jiřím Otou z Horoměřic a šlechticem Juliem Opitem z Malicína. V letech 1594–1598 byl jeho majitelem Jakub Fuchs, který k němu přikoupil 3 strychy vinice.

Během třicetileté války byl mlýn opuštěn a zůstaven proboštům jako pozemkovým pánům. Roku 1691 jej jako rozbitý koupil mlynář Jakub Zelenka. Za sedmileté války o dědictví rakouské byl jeho majitelem Václav Králíček, po jeho smrti roku 1761 mlýn s dvojitým složením, stoupou a ostatním stavením získali dědicové. Martin Králíček prodal roku 1803 mlýn za 3.200 zlatých Janu Tůmovi, po něm jej vlastnil syn Ignác Tůma, jehož dcera Kateřina si vzala Jana Kalinu z mlýna Tachlovického. Rod Kalinů držel mlýn až do roku 1939, kdy byl uzavřen.

V roce 1919 bylo na hlavní budovu přistavěno jedno patro. Ještě před rokem 1933 získal mlýn nové stroje a elektrický pohon. Po roce 1933 byl zasypán náhon na vodu a v letech 1933-1945 zde byla pouze pekárna.

PP Nad mlýnem

Území zahrnuje skalnatý břidlicový svah nad meandrem Šáreckého potoka a strmou louku nad údolní komunikací. V minulosti se pravděpodobně na svazích pěstovala vinná réva a částečně zde byly pastviny. Dnes je oblast chráněná kvůli zbytkům společenstev stepí a skalnatých výchozů se zajímavými druhy rostlin a bezobratlých živočichů.

Mlýnek

Vodní mlýn patřil k Heřmanovu dvoru (č.p. 84), ke kterému je v době třicetileté války zmiňována kromě mlýna také štěpnice, vinice, chmelnice, pole, louky a lesík. Během této války ale zpusťl a ještě v roce 1728 byl spolu s Heřmanovým dvorem prodán jako pustý. K roku 1751 patřil k usedlosti Rakařka (č.p. 82).

Koncem 19. století sloužil jako výletní restaurace zvaná „Na Mlýnku“. Podle smlouvy z roku 1904 bylo mlýnské kolo využíváno ke zdvihání užitkové vody do Horní Šárky.

Dvoupodlažní budova na obdélném půdorysu je umístěna v ostře klesajícím svahu a z ulice se jeví jako přízemní. Je kryta sedlovou střechou s malou polovalbovou, má nepravidelně prolomená okna. Interiéry jsou částečně klenuté, vysoká klenutá suterénní místnost sloužila jako lednice k uskladnění sudů piva. Mlýnský náhon byl původně vedlejším ramenem Šáreckého potoka a po přebudování mlýna na restauraci zanikl.

Z Pučálky ke kostelu sv. Matěje

Kostel sv. Matěje v Praze-Dejvicích

Vysoký ostroh nad šáreckým údolím, na kterém se kostel nachází, byl osídlen již v době bronzové. Při archeologickém průzkumu na konci 19. století byly v prostoru hřbitova obklopujícího kostel nalezeny tavicí pece na bronz, žárové hroby knovízské kultury a hroby skrčených koster lužické kultury, jakož i nálezy z doby slovanské. Podle pověsti jde o místo, kde byli za dívčí války díky lsti krásné Šárky pobiti a následně pohřbeni muži ze Ctiradovy družiny. V roce 971 se zde, také podle pověsti, střetl kníže Boleslav II. Pobožný s medvědem. S pomocí sv. Matěje jej přemohl. Na radu Slavníkovce Vojtěcha, ten tehdy ještě nebyl biskupem natož svatým, zde pak nechal postavit kostelík (rotundu).

První spolehlivý historický údaj o kostele až z roku 1404. V důsledku husitských válek určitou dobu využíván věřícími přijímajícími katolické bohoslužby byly obnoveny v roce 1521. Protože však přestával být kostel vzhledem k věřících kapacitně dostačující, byl v roce 1771 nahrazen novým.

Kostel vybudovaný ve stylu pozdního baroka dominantou celého okolí. Jedná se o prostou stavbu s věží na západní straně, menším kněžištěm a větší čtvercovou lodí se rohy. Po dostavbě byl kostel vybaven rokokovým mobiliárem, a to zčásti novým, zčásti převzatým z kostelů zrušených za vlády Josefa II.

Hlavní oltář je rokokový s krásnými řezbami a bočními brankami. Nad ním visí v rokokovém rámu neseném vyřezávanými anděly obraz sv. Matěje z roku 1699, který byl namalován ještě pro původní kostel. Pozadí portrétu sv. Matěje tvoří výjev ilustrující pověst o založení kostela (napadení knížete medvědem) se siluetou Hradčan.

však pochází
byl kostel po
podobojí,
1521.
počtu
1770 zbořen

je
sálovou
čtvercovým
zkosenými
převážně

Po druhé světové válce byl nad kazatelnu zavěšen barokní reliéf Nejsvětější Trojice, který byl nalezený v roce 1945 a poté restaurovaný. Při vyloupení kostela v 90. letech 20. století byl však tento reliéf odcizen a na jeho místo byl později umístěn obraz od Jiřího Anderleho, darovaný jeho autorem. Jiří Anderle dále věnoval kostelu obraz Madony s dítětem, který byl umístěn v jihovýchodním rohu chrámové lodi.

Kněžiště je od chrámové lodi odděleno nízkou rokokovou mříží. Varhany pochází z r. 1891. Křtitelnice byla do kostela přenesena z baziliky sv. Jiří na Pražském hradě.

Den sv. Matěje - 24. února považovali lidé za předzvěst jara. Brzo ráno chodili lidé jen v košilích do zahrady a ovocných sadů, kde tloukli ověčenou vařečkou do stromů, hladili je a trásli jimi, aby se stromy probudily ze zimního spánku. Děti chodily do zahrad až navečer. Byly bosé a také tloukly do stromů. Při tom odříkávali: "Svatej, milej Matěji, máme k tobě naději,
abyš nám udělil jablek, hrušek, švestek a všeho jinýho."

S dejvickým kostelem sv. Matěje je spojena tradice Matějských poutí. První záznam o konání poutí ke kostelu sv. Matěje je z roku 1595, kdy papež Klement VIII. vyhlásil na žádost tehdejšího pražského probošta plnomocné odpustky pro poutníky do zdejšího kostela. Od té doby se rozvíjela tradice velkých svatomatějských poutí. K proslulosti této pouti významně přispěla skutečnost, že se jedná o první jarní pouť v Praze. Poutní křížová cesta ke kostelu s dvanácti kapličkami začínala poblíž nynější stanice metra Hradčanská. Přístupové cesty ke kostelu obklopovaly stánky a různé atrakce. Již v období tzv. první republiky došlo k posunu charakteru pouti od náboženského k zábavnímu a ke zvýšení počtu účastníků až na

Z Pučálky ke kostelu sv. Matěje

čtvrt miliónu lidí. Těm už zdaleka nepostačovalo prostranství před budovou fary. Proto se Matějská pouť přestěhovala nejprve na dnešní Vítězné náměstí („Kulaták“) a později na Výstaviště v Holešovicích.

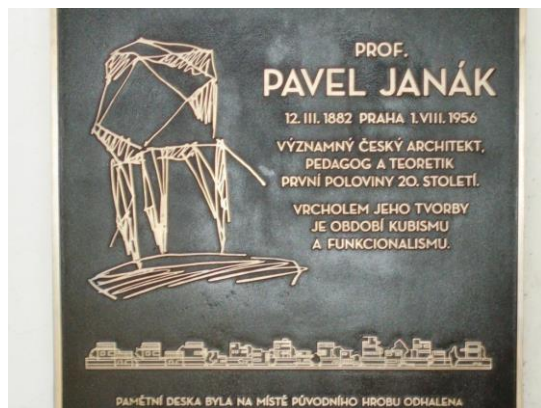
Od roku 1972 je s kostelem sv. Matěje spojena nová tradice – tradice perníkových betlémů vystavovaných v něm v době Vánoc. Jesličky měly původně asi třicet postavíček, jejich počet se však v průběhu let zvýšil na téměř čtyři stovky. Jednotlivé postavy jsou oděny do krojů z různých částí Čech, Moravy a Slezska. Každoročně se pečou figurky čerstvé, přibližně od roku 1980 se některé z nich konzervují a uchovávají. Nejprve pekla betlém výtvarnice Hel. Horálková, zhruba od roku 2004 ho peče cukrář Dan. Zítka. Zájem o perníkový betlém je značný. O svátcích stojí fronty přes celý hřbitov a lidé čekají až půl hodiny, aby ho spatřili.

Šárecký hřbitov

Kostelík sv. Matěje je položen vysoko nad Šáreckým údolím. Je odtud nádherný výhled do zalesněného údolí. Proto byl a je zdejší hřbitov oblíbeným místem posledního odpočinku. Nalezneme zde řadu zajímavých hrobů i náhrobků.

K významným osobnostem, které zde byli pohřbeni patří např.: Mudr Fr. Blažek, primář a předs. Čs. pediatrické spol. (z. 1977, D – VI, 34), Felix le Breux, herec (z. 1974, D – VII, 162), arch. Ant. Engel, rektor ČVUT (z. 1958, D-I, 27), Al. Frimlová, operetní sólistka (z. 1988, D – III, 154), Fr. Hanus, herec (z. 1991, D – VII, 198), **gen. Karel Janouš**, maršál RAF (1893 – 1971, C 1), **J. A. Jíra**, am. archeolog (z. 1930, D - II, 3), **arch. Pavel Janák**, klíčová postava moderní české architektury (z. 1956, D – VI, 87), Josef Tony Kasper, plochodrážní jezdec (1962 – 2006, 2.2), **Josef Kemr**, herec (z. 1995, Š – II – I, 54), **Petr Kopta**, básník (z. 1983, Š – I – S,

UH), Mudr Zdeněk Kunc, významný neurochirurg (z. 1985, D – VII, 171), akad. Boh. Kvasil, rektor ČVUT a předs. ČSAV (z. 1986, D – VII, 380), L. Píchová, herečka (z. 2009, ?), A. M. Píša, div. a literární kritik (z. 1966, D – VI, 51), Al. Rašín, min. financí (z. 1923, D – I, 30), V. Ře-záč, spisovatel (z. 1956, Š – I – B, 160), **Svat. Skopal**, div. režisér (z. 2000, Š – II – I, 54), Vlad. Slavínský, herec a režisér (z. 1949, D – IV, 39), Věněk Šilhán, ekonom a politik (z. 2009, ?), gen. Otakar Zahálka, legionář – brig. generál - odbojář (popr. 1942, ?). (Hřbitov u kostela sv. Matěje má 1,3 ha, 10 oddělení, 201 hrobek, 2320 hrobů, 430 urnových hrobů.)

20. 7. 2022, kpi